

Луїза Глік

1943

США

З ВІРШІВ МИНУЛОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

З англійської переклав Максим Стріха

Поетеса травматичного досвіду

(кілька слів від перекладача)

Статтю про Луїзу Глік (так транслітерувати прізвище Glück фонетично правильніше з огляду на походження поетеси) було створено в українській «Вікіпедії» через вісім хвилин потому, як було оголошено рішення Нобелівського комітету про присудження письменниці цьогорічної премії з літератури з формулюванням: «за її безпомилний поетичний голос, який своєю суворістю красою робить індивідуальне існування універсальним». У найближчих до події номерах низка українських видань – від стримано-традиціоналістської «Літературної України» й до розкуто-сучасної «Країни» – вмістили й по кілька перекладів із нової нобеліантки разом із супровідними статтями. Що було, вочевидь, незайве: адже донедавна про саме існування поетеси знало в нас лише обмежене число людей, які фахово цікавляться сучасною англомовною літературою.

Луїза Глік народилася в Нью-Йорку в 1943 році й зростала на тому самому Лонг-Айленді, з яким так багато пов'язано в житті й творчості великого американського поета Волта Вітмена. Батько Луїзи був першою народженою в Америці дитиною емігрантів – угорських євреїв, які спромоглися в Новому світі на продуктову крамничку. Він мав нахил до літератури – але теж зробився бізнесменом, створивши фірму з виготовлення ножів та канцтоварів. Мати Луїзи, випускниця коледжу мистецтв, залишалася все життя домогосподаркою.

Дитинство майбутньої поетеси, попри матеріальний добробут, не було щасливим. Численні дитячі травми (глибоко пережита смерть старшої сестри, що сталася ще до її народження, але наклала відбиток на все подальше життя родини; відчуженість із батьком; намагання вивільнитися з-під суворі опіки матері) ще в шкільні роки довели Луїзу до нервової анорексії, яка поставила дівчинку-підлітка на межу життя й смерті. Завдяки батькам Луїза зуміла вилікуватися – але ці травми назавжди наклали відбиток на її вірші, які вона почала писати ще в ранньому дитинстві.

Наклала на них відбиток і любов до історії, античної міфології та ботаніки – прищеплена теж у дитинстві (одна з її зрілих збірок – «Лугова країна» – цілком побудована на ремінісценціях із сюжетів Гомерової оповіді про повернення Одиссея додому, а група – «Дикий ірис» – написана як діалоги садівниці й квітів, наділених здатністю сприймати світ по-людському трагічно). В її віршах постають і промовляють герої давніх міфів, Матір Божа, Жанна д'Арк, поет-модерніст у своїй «вежі зі слонової кості»...

Але водночас Луїза Глік залишається насамперед поетесою власного травматичного досвіду (місце в якому посіла і В'єтнамська війна, і нищівна пожежа будинку в Вермонті в 1980-му, яка в один день позбавила її буквально всіх заощаджень, – з цього погляду українським аналогом для Луїзи Глік є не Ліна Костенко, а радше Панько Куліш, – і 11 вересня 2001 року, й історія її двох розлучень). Поезія Глік підкреслено складна й багатозначна, агресована явно не «посполитому читачеві». Часом вона жорстка, аж до надмірності (за вірш «Діти-потопельники» критика звинуватила її в гітоненависництві, а в багатьох віршах збірки «Арарат» поетеса безжально звела порахунки з власним покійним батьком, – «Нью-Йорк таймс» назвала цю збірку найжорстокішою книжкою про скорботу за останні 25 років).

Не отримавши системної університетської освіти через пережиту в підлітковому віці тяжку нервову хворобу, Луїза Глік, однак, дістала добрий поетичний вишкіл в майстер-класах Колумбійського університету в класиків повоєнної американської поезії Леона Адамса та Стенлі Куніца. Сьогодні Луїзу Глік небезпідставно називають «університетською поетесою» не тільки через її багаторічну академічну позицію лектора Єльського університету, а й через те, що переважна частина її читачів так само пов'язані з університетськими кафедрами. Адже людина без глибокої гуманітарної освіти чи освіченості просто не здатна вловити значної частини того, про що поетеса хоче сказати своїми віршами.

При цьому сама Луїза Глік вважає, що поетів не існує. Є тільки ті, хто хотіли б ними зробитися. На життя до певного часу вона заробляла переважно офісною роботою й викладанням, причому не лише філології, а й кулінарії (письменниця разом з другим чоловіком Джоном Драновим заснувала Кулінарний інститут Нової Англії, а єдиний син її Ной працює в Каліфорнії успішним сомельє). Поезії вона має звичку писати, прозаїчно лежачи в ліжку і неначе відкидаючи цією позою навіть думку про «сакральність» для неї процесу віршотворення.

Своє концентроване ставлення до поезії поетеса висловила в незвично короткій (усього якихось 3 сторіночки!) нобелівській лекції, яку «Нью-Йорк Рів'ю оф Букс» вмістив на інтернет-сторінці за понад місяць до її планованого офіційного виголошення: «Ті з нас, що пишуть книжки, напевно хочуть дійти до багатьох. Але деякі поети не розглядають оте «дійти до багатьох» в термінах простору, як «зайти до заповненої аудиторії». Вони сприймають доходження до багатьох у часовому вимірі, в наступності, як до багатьох упродовж часу, в майбутньому, бо на якийсь підставовий спосіб ці читачі завжди приходять поодиноці, один по одному. Я вірю, що, присуджуючи мені цю нагороду, Шведська Академія вирішила вшанувати інтимний, особистий голос, який публічне повторювання часом може посилити чи рознести по світу, але ніколи не здатне замінити».

Присудження Луїзі Глік Нобелівської премії не стало для експертів несподіванкою – адже до того вона вже встигла отримати всі можливі престижні національні літературні відзнаки США (серед них – премію Американської академії поетів, Національну премію літературних критиків, Пулітцерівську премію). Її окремі вірші існують віднедавна і в українських перекладах Ірини Шувалової, Лесика Панасюка та Дарини Гладун, Марти Госовської, Олени Гусейнової, Ірини Карівець.

Нині український читач вперше має нагоду ознайомитися з більш-менш панорамною добіркою віршів поетеси з восьми її перших книжок, які вийшли ще в минулому тисячолітті і які дають можливість бодай у загальних рисах простежити її творчу еволюцію від авторки перших нервових навіть за ритмікою, дуже затемнених, інколи ще римованих віршів – до статусу безумовного класика американської поезії останньої чверті ХХ століття з філігранно точними за висловом і універсальними за змістом верлібрами.

У перші два десятиліття вже нового тисячоліття були ще збірки «Сім століть» (2001), «Аверно» (2006), «Життя на селі» (2009), «Вірна і добродісна ніч» (2014), декілька книг есеїв та том вибраного за 50 років «Вірші: 1962–2012», за яким і зроблено наведені нижче переклади (перекладач вдячний своїй дочці Ярославі Стрісі за надіслану електронну версію цієї книги). Сподіваюся, що за ними неодмінно з'явиться й окрема книжка найкращих віршів Луїзи Глік українською мовою – адже віднині авторка вже так само є частиною Західного літературного канону і читання її поезій здатне дати не лише високу естетичну та інтелектуальну насолоду, а й тверезе розуміння того, за що саме сьогодні є шанс отримати Нобелівську премію з літератури.

Максим Стріха

3 книги «Первісток» (1968)

ПОЧАТОК ГРУДНЯ У КРОТОНІ НАД ГУДЗОНОМ

Колюче сонце. Крига
Вкрива ріки бистринь.
А надбережна ринь —
Неначе мертві кості. Свіжий
Сніжок мов хутро
Скрізь ліг. Торік ми виїздили
Перед Різдом — і шину тут пробрили.
Недавній шторм на клоччя
Пошарпав, оголивши, сосон крони.
Нога у мушлях мертвих тоне...
Тебе я хочу.

СВІТЛИНИ ЛЮДЕЙ НА ВІЙНІ

Колись я опущу темні жалюзі,
І нехай рідкий проявник видобуде життя з аркуша,
Розповівши все, як було. Але замість
Показувати вам причандалля фотографа, перше я поділюся
Моїм баченням усього: тут кут нахилу голови, зануреної в закріпник,
Обумовлено натисканням на кнопку, у ньому
Виявляється щира душа; бачите, це зроблено похапцем
І при спалаху, але я вважаю: ніколи не вдасться
Наблизитися до іншого, як не маєш досвіду. Я знімала
Ці світлини з людьми на війні
Десь тому з рік — їхні руки розкривались мені,
Наче мова; ну а танки й будинки на них позаду в тумані.

З книги «Дім на болоті» (1975)

СТАВОК

Ніч накриває ставок своїм крилом.
Під круглим місяцем я можу розрізнити
твоє лице, що пропливає між рибками і малими
мерехтливими зірками. В нічному повітрі
поверхня ставка — мов метал.

У ньому очі твої розплющено. В них —
пам'ять про те, що я впізнаю, бо ж ми
дітьми зростали разом. Наші поні
паслися на схилі й були вони сірі
з білими плямами. Тепер вони пасуться
разом із мертвими, які чекають,
наче діти, під гранітними надгробками,
прозорі та безпорадні.

Пагорби далеко. Вони підносяться,
чорніші, ніж у дитинстві.
Про що ти там думаєш, спокійно лежачи
під водою? Коли ти так дивишся, мені хочеться
доторкнутись до тебе, та я не роблю цього, пам'ятаючи,
що в іншому житті були ми одної крові.

ДЛЯ МОЄЇ МАМИ

Краще було, коли існували ми разом
в одному тілі.
Тридцять років. Прощіджене
крізь зелене скло твого ока,
місячне світло проникало мені в кістки,
коли ми лежали
на великому ліжку в темряві,
чекаючи на мого батька.
Тридцять років. Він опускав
тобі повіки
двома поцілунками. А тоді
настала весна, забравши в мене
абсолютне

знання ненародженого,
залишивши на тому ж місці тебе,
зсутулену, кинувши тінь
тобі на очі, адже впала вже
ніч, місяць
вмостився в буковім гіллі,
білий та круглий,
між малих бляшаних відмітин зірок.
Тридцять років. Болото
буяє навколо будинку.
Зграйки спор кружеляють
за абажурами, просотавшись
крізь марлю, тремку від проростання.

ВОЛХВИ

На край світу через оголеність
початку зими йдуть вони знову.
Так багато вже зим стежили ми за тим,
як це відбувається,
бачачи той самий знак, коли вони проминали
міста, розкидаючи вздовж доріг нагромаджене

ними золото, і все ж
залишались спокійні, бо Мудрі
з'являються в узвичаєний час,
щоб пересвідчитись,
що не змінилось нічого: дахи та ясла,
що світяться в темряві — то все, що вони
хочуть побачити.

ПОСЛАНЦІ

Слід лише зачекати — й вони тебе знайдуть.
Гуси, що низько летять над болотом,
мерехтячи в чорній воді.
Вони знаходять тебе.

А ще олені —
які вони гарні,
немовби їхні тіла їх не затримують.
Повільно вони пропливають на видноті
поміж бронзовими стовпами сонячних променів.

Навіщо вони застигають так тихо,
нікого не очікуючи?
Сливе що нерухомі, майже вкриті іржею,
здрігаються від вітру кущі,
приземкуваті й безлисті.

Дозволь цьому тільки статися:
цей крик — *на волю, на волю* — мовби місяць,
що виривається в корчах з землі, сходячи
повнею, наче втиканий стрілами,

і вони з'являються перед тобою,
ніби мертві створіння, осідлані плоттю,
а ти понад ними, в ранах і в пануванні.

ВІРШ

Раннього надвечір'я, такого, як зараз,
чоловік схиляється над письмовим столом.
Він повільно підводить голову; жінка
з'являється, несучи троянди.
Її обличчя спливає до поверхні люстра,
позначене зеленими спицями трояндових стебел.

Це форма
терпіння: потому прозорий аркуш
завжди рухається до вікна, й на ньому з'являються жилки,
поки слова остаточно наповнюються чорнилом.

І я намагаюся збагнути,
що тримає їх разом
чи прив'язує до сірого будинку, що міцно загруз у присмерк,

бо я мушу ввійти в їхні життя:
зараз весна і грушу
обсипано слабким білим квітом.

ЖАННА Д'АРК

Це було в полях. Дерев стояли тихо
й світло проходило крізь їхні листя, говорячи
про велику Христову ласку: я дослухала.
Мое тіло затвердло в латах.
А тепер вартові
дали мені спокій до смерку, тож я молилася Богу

й голоси сказали мені, що я мушу
перетворитись на полум'я,
бо так визначив Бог,
і тому повинна я стати навколішки
й благословити свого Короля і подякувати
ворогам, яким заборгувала я власне життя.

ВОГНИЩЕ

Якби ти вмер, ще коли були ми разом,
то я не хотіла б нічого від тебе.
Зараз я думаю про тебе як про мертвого. Так краще.

вогники спалахують і згасають,
і спадає ніч, крізь яку
ми так ясно бачимо одне одного —

Тепер, холодними ранніми весняними вечорами,
коли з першим листям
усе вмируще виходить на землю,
я розкладаю вогнище із соснових та яблуневих гілок,
раз у раз

а вдень ми тішимося,
наче колись,
у високих травах,
у зелених склепіннях густого лісу.

І ти ніколи не скажеш
Облиш мене,
бо мертві не люблять лишатися на самоті.

З книги «Минуща постать» (1980)

ДІТИ-ПОТОПЕЛЬНИКИ

Бачте, нема на те ради.
Це так природно, що вони потонули:
спершу проковтнула їх крига,
а тоді їхні вовняні шалики
спливали вгору, поки вони тонули,
а потім теж тихо лягли на дно.
І став прийняв їх у свої темні обійми.

Смерть, певно, приходила до них по-різному,
але для всіх подібна була вона до початку.
Немовби були вони завжди
сліпі й невагомі. А тому
все решту можна наснити: лампу,
гарний білий обрус на столі,
їхні тіла.

Та все ж чують вони свої імена
в заманливих словах понад ставом:
Чого ви там забарилися?
Вертайте додому, додому, ви, загублені
в синіх, одвічних водах.

РІЕТА

Під напнутою
фабрикою її шкіри ворухнулося
його серце. Вона прислухалася,
бо не було в нього батька.
Отож, вона знала,
що хочеться йому залишитися
в її тілі, подалі
від світу
з його криками, його

колотнечею,
та вже люди зійшлися,
щоб подивитися на його
народження: вони юрилися,
колінкуючи, на шанобливій
відстані, наче
постаті на картині,
освітлювані зірками, що горять
рівним світлом на темному тлі.

МИНУЩА ПОСТАТЬ

1. Мандрівниця

У присмерку я виходжу на вулицю.
Сонце низько висне в залізному небі,
оточене кільцем холодного сйва.
Якби ж я могла описати тобі
цю порожнечу —
зграйки дітей
граються в сухому листі.
Дуже давно такої ж пори моя мати стояла
край моріжка, тримаючи мою меншу сестру.
Всі розійшлися; я гралася
на темній вулиці з моєю другою сестрою,
що її смерть зробила мене такою самотньою.
Вечір за вечором ми стежили, як ліхтарне скло
сповняється золотим магнетичним світлом.
Чому ніколи її не покликали?
Я часто була готова, щоб моє власне ім'я
ковзалося за мною,
хоч і палко бажала бути під його захистом.

2. Хвора дитина — Rijksmuseum

Маленька хвора дитина
прокинулася.
Це діється взимку, опівночі,
в Антверпені. Над дерев'яним вертепом
сяють зірки.
А дитина
притихла в руках у матері.
Мати не спить:
вона непорушно
дивиться в освітлений музей.
Навесні дитина помре.
Тоді навіщо, навіщо
за неї триматися, —
краще її облишити,
безпам'ятну, коли прокидаються інші,
нажахані, обтираючи
темну фарбу в себе з облич.

3. Моїй сестрі

Десь далеко сестра моя ворухиться в своєму ліжечку.
Мертві завжди отак
заспокоюються найостаннішими.

Бо, скільки б вони не пролежали в землі,
говорити вже не навчаться,
а тільки злякано тулитимуться до дерев'яних ґрат,
таких тоненьких, що листочки їх вигинають.

Якби вона мала голос,
то напевно, плакала б від голоду.
Я піду до неї
і люлятиму її дуже тихо,
її шкіра така бліда,
її голову вкрито чорним пір'ячком...

ДЗЕРКАЛО

Дивлячись на тебе в дзеркалі, я не розумію,
як можна бути таким вродливим
і чому ти не любиш,
а тільки ранишся, голячись,
наче сліпий. Мені здається, що ти дозволяєш
мені себе роздивлятися, хоч міг би

повернутися рвучко,
щоб показати мені, як ти вмєш краяти плоть
боляче й без вагання,
і я врешті бачу тебе такого, як є,
закривавленого, а не те
відбиття, якого я прагла.

ПОРТРЕТ

Дитина малює обриси тіла.
 Вона малює, як уміє, та посередині все біле,
 вона ще не вміє заповнити порожнечі, хоч і знає, що в ній повинно бути.
 Вона знає, що з обрисів, які ні на що не спираються,
 зникає життя; вона відітнула
 одне тло від іншого. Як і личить дитині,
 вона обертається до мами.

А ти домалюєш серце
 в тій порожнечі, яку вона створила.

ЩАСТЯ

Чоловік та жінка лежать на білому ліжку.
 Вже ранок. Здається,
скоро вони прокинуться.
 На столику обіч них — ваза
 із ліліями; сонячне світло
 наливається їм у горла.
 Я бачу, що він повернувся до неї,
 ніби щоб вимовить її ім'я,
 але тихо, глибоко в неї в роті.
 З карниза вікна
 раз і вдруге
 озивається пташка.

Нарешті вона здригається, її тіло
 наповнюється його диханням.

Я розплющую очі: ти дивишся на мене.
 Сонце пливе вгору
 майже понад нашою спальнею.
Зазирни собі в обличчя — кажеш ти,
 наближаючи до мене своє лице
 наче люстро.
 Який ти спокійний. І вогняне колесо
 проминає ніжно над нами.

ПОВЕРНЕННЯ

Коли ти вперше пішов,
 я злякалася; тоді хлопчина
 торкнувся мене на вулиці,
 його очі були врівень з моїми,
 чисті й сумні, я
 його запросила; я заговорила до нього
 нашою мовою,
 та руки в нього були твоїми,
 так ніжно чинячи вбивчі свої зазіхання —
 І вже не мало значення,
 кого саме з вас я запросила, —
 рана виявилась глибокою.

З книги «Тріумф Ахілла» (1985)

ВИГНАННЯ

Він не збирався
ставати одним із них. Вони не потребували
поета чи речника. Він бачив
собаче серце, ворухіння
губ паразита —
Сам він любив
наслухати в малому помешканні, —
так людина в музеї наводить камеру,
виявляючи причетність крізь тишу:
іншого вигнання немає.
Решта — самозакоханість, на кривавій вулиці —
«Я», спокусник —
Він був там, перейнятий революцією
в своєму власному місті,
щодня піднімався дерев'яними сходами,
і не було це рухом кудись,
а лише необхідним повторюванням,
і впродовж двадцяти років
не писав віршів
про те, що бачив: однак не поплатився
великим здобутком. На його думку,
не могло бути жодного викрику, що не зрівняв би
його вибору з їхнім ув'язненням,
тож не міг він дозволити
своєму дарові заплямуватися.

СИДЯЧА ПОСТАТЬ

Ти був немов чоловік на візку
з ногами, відрізаними по коліна.
А я хотіла, щоб ти ходив.
Я хотіла, щоб ми ішли, наче закохані,
рука в руці в літньому надвечір'ї,
і так непереборно вірила у власне бажання,
що мусила говорити, мусила спонукати тебе підвестися.
Навіщо ти дозволив мені говорити?
Я сприймала твоє мовчання, я сприймала біль на твоєму обличчі —
як частину зусиль, щоб рухатися —
Здалося, я навіки застигла з простягнутою рукою.
І весь той час ані ти не був здатен зцілитися,
ані я не могла прийняти того, що я бачила.

ТРИУМФ АХІЛЛА

У випадку з Патроком
ніхто не вижив, навіть Ахілл,
який був майже богом.
Патрокл був схожий на нього, вони
носили однакові панцери.

У такій дружбі завжди
один прислуговує другому, один нижчий від другого;
ієрархія
завжди впадає в око, дарма, що легенд

не можна брати на віру —
адже вони походять від того, хто зацілів,
від того, кого всі зреклися.

Що були спалені кораблі греків
супроти такої втрати?

У своєму шатрі Ахілл
усім еством віддався скорботі
й богове побачили

що чоловік він майже пропавший, він жертва
тієї своєї частини, яка любила,
тієї частини, яка була смертною.

ДОКІР

Ти зрадив мене, Ероте.
Ти наслав на мене
мою справжню любов.

На високому пагорбі
ти дав його ясно побачити;
й моє серце виявилось м'якшим
від твоєї стріли.

Хіба може поетка
не мріяти?
Я лежу, прокинувшись, я відчуваю
на собі важку плоть,
що хоче змусить мене мовчати —
За вікном у темряві
над гіллям олів —
кілька зірок.

Здається, це був підступний удар:
я віддала б перевагу прогулянці
звивистими доріжками саду,
прогулянці понад річкою,
що мерехтить краплями
ртуті. Я люблю лежати
в вологій траві понад річкою,
втікши, Ероте,
не відверто, з іншими чоловіками,
але розважливо, з розумом —

Усе життя
я поклонялася хибним богам.

Коли я дивлюсь на дерева
на другому березі,
стріла у моему серці,
наче одне із них,
коливається і тремтить.

3 книги «Арарат» (1990)

РОМАН

Ніхто не зміг би написати роману про цю родину:
забагато подібних персонажів. А до того ж, то все жінки;
був там тільки один герой.

А тепер той герой помер. Жінки, наче відлуння, тривають довше;
вони за природою витриваліші.

З цього погляду нічого не змінюється:
без героя не може бути сюжету.
У цьому домі, говорячи *сюжет*, мають на увазі *любовну історію*.

Жінки не здатні до руху.
Так, вони одягаються, їдять, стежать за зовнішністю.
Але в цьому немає дії, немає розвитку характеру.

Вони всі налаштовані відкидати
критику героя. Річ у тому,
що він слабкий; сцени з ним виявляють
його функції, та не його природу.

Можливо, це пояснює, чому його смерть не була зворушлива.
Спершу він сидить на чолі столу,
саме там, де потрібна постать очільника.
А потім він умирає за декілька футів звідти і його дружина
підносить люстро йому до губ.

Гідне подиву, як вони вміють зайняти себе, ці жінки,
дружина і двоє дочок.
Прибираючи на столі, забираючи звідти посуд.
Кожне серце пронизане наскрізь мечем.

ВТРАЧЕНА ЛЮБОВ

Моя сестра провела все життя в землі.
Вона народилась, вона померла.
Поміж тим
жодного осмисленого погляду, жодного речення.

Вона робила те, що й усі діти:
плакала. Але вона не хотіла їсти.
Та все ж моя мама брала її на руки,
намагаючись змінити
спершу фатум, а потім історію.

Щось справді змінилося: коли сестра вмерла,
маміне серце зробилося
дуже холодним, дуже твердим,
наче маленький кавалок заліза.

Тоді мені стало здаватися, що тіло сестри
перетворилося на магніт.
Я відчувала, як він тягне
маміне серце в землю,
щоб вирости звідти.

ГОРА АРАРАТ

Немає нічого сумнішого від могили моєї сестри,
окрім могили моєї кузини поруч із нею.
Я досі не можу дивитися
на мою тітку й на мою маму,
але чим дужче я намагаюся
не бачити їхніх страждань, тим більше мені здається,
що це фатум нашого роду:
кожна гілка його жертвує в землю по дівчинці.

В моєму поколінні ми не спішили одружуватись,
не спішили народжувати.
А коли вже народжували, то по одній дитині,
і то здебільшого синів, а не дочок.

Ми ніколи цього не обговорювали.
Але є завжди полегшення в тому, коли поховаєш дорослого,
когось далекого, наче мій батько.
Це видається, наче борг уже остаточно сплачено.

Насправді ніхто в це не вірить.
Немов саму землю, тут кожний камінь
присвячено Єврейському богові,
який не вагається
забрати сина від матері.

СНІГ

Кінець грудня: мій батько зі мною
прямує в Нью-Йорку до цирку.
Він тримає мене
на плечах на колючому вітрі.
Клапті білого паперу
тріпотять на розтяжках над залізницею.

Мій батько любив
стояти, тримаючи мене отак,

щоб мене не бачити.
Я пам'ятаю,
як вдивлялася перед собою в світ,
який бачив мій батько;
я вчилася
всотувати його порожнечу
і густий сніг,
який кружеляв навколо, не падаючи.

ОБРАЗ У ДЗЕРКАЛІ

Цього вечора я побачила у власному відбитті в темнім вікні
образ батька, чиє життя
проминуло
в думках про смерть, і ще трохи
в інших плотських речах,
тож під кінець неважко було
цього життя позбутися, адже
воно не містило нічого; навіть
материн голос не міг його змусити
змінитися чи повернутися,
бо він вірив,
що коли ти не любиш інше людське створіння,
тобі не місце на світі.

ПЕРША ЗГАДКА

Колись давно мені завдано рану. Я жила, щоб помститися батькові не за те, ким він був, —	за те, ким була я; від початку часів, від дитинства я була певна, що біль означає: мене не люблять. Насправді то я любила.
---	--

З книги «Дикий ірис» (1992)

ДИКИЙ ІРИС

В кінці мого страждання були двері.	Тоді все минулося; те, чого ти боявся, будучи духом, не здатним
Почуйте мене; те, що ви називаєте смертю, я пам'ятаю.	мовити слова, раптово урвалося, скам'яніла земля трохи ввігнулася. Те, що мені здавалось птахами, майнуло в низькі чагарі.
Згори шум і соснові гілки. Потім нічого. Тьмяне сонце мерехтить над сухою поверхнею.	Вам, що не пам'ятаєте переходу з іншого світу, я розповім, що знову зумів говорити: кожен, хто повертається з забуття, повертається, щоб знайти голос:
Як жахливо вижити, коли свідомість поховано в темній землі.	із осердя мого життя забив потужний фонтан, сині глибокі тіні на лазуровій морській воді.

ПРОЛІСОК

Чи знаєш ти, хто я був, як я жив? Коли знаєш,
що таке розпач, тоді
зима має для тебе вагу.

Я не сподівався вижити,
земля мене поховала. Я не сподівався
знову прокинутися й відчути
власне тіло в вологій землі,
здатне відповідати, пригадуючи
по довгій перерві, як треба знову розкритися
в холодному світлі
дуже ранньої весни.

Застрашений, так, але знов поміж вас,
заплаканий, так, але зрадіти наважився

на вологому вітрі нового світу.

СНІГ НАВЕСНІ

Погляньте на небо нічне:
два єства в мене є, два різновиди влади.

Я з вами тут, за вікном,
дивлюся, як ви мене сприймете. Вчора
місяць зійшов у долині над вологою землею.
Нині земля мерехтить, наче місяць,
наче мертва порода, вкрита кіркою світла.

Тепер заплющити можете очі.
Я почув ваші плачі, як і плачі тих, що були перед вами,
і зрозумів, що за ними стоїть.
Я показав вам самим, чого ви прагнете:
не сподівання, а тільки впокорення
владі, заснованій на насильстві.

СТОКРОТКИ

Вперед! Розкажіть, що ви надумали. Сад —
це не справжній світ. Машини —
це справжній світ. Зізнайтеся чесно в тому, що кожен дурень
прочитає у вас на обличчі: тримайтеся
від нас подалі, остерігайтеся
ностальгії. Він
не досить сучасний, той шум вітру
над лугом, укритим стокротками: розум від нього
не стане виблискувати. А розум
хоче виблискувати, без витребеньок,
як машини виблискують, а не
проростати вглиб, як, наприклад, коріння. Дуже зворушливо,
проте, спостерігати, як ви наближаєтеся до краю лугу раннього ранку,
коли ніхто вас, напевно, не
може побачити. Чим довше ви залишаєтеся біля краю,
тим тривожнішими здаєтеся. Ніхто не хоче прислухатися
до вражень світу природи: відразу ж
вас візьмуть на сміх і на кпини.
То ж до чого насправді ви прислухалися
цього ранку? Двічі подумайте,
перш, ніж сказати: що говорив вам у цьому полі,
і хто.

З книги «Лугова країна» (1996)

ІТАКА

Кохані не мусять
бути живими. Кохані
живуть у думках. Ткацький варстат —
для женихів, наче арфа
з напнутим білим на ньому саваном.

В ньому поєднано двох.
Він був тілом та голосом,
привабливістю живої людини, а потому
мрією а чи образом, виплеканим
жінкою, що працює за верстатом,
сидячи в залі, повній людей,
які мислять конкретно.

Зглянься,
підступне море, що намагалося
забрати його навіки,
але забрало тільки першого з них,
звичайного чоловіка, повинне
ти зглянутися на цих людей: вони ж бо не знають,
що на них жде,
вони не знають, що, коли хтось любить так,
то робиться саван весільною шатою.

МАРИНА

Моє серце було кам'яним муrom,
крізь який ти пробився.

Моє серце було садом на острові,
який ти стоптав.

Не треба було тобі мого серця;
ти простував до мого тіла.

Не моя в цьому провина.
Ти був для мене усім,
не тільки вродою чи грошима.
Коли ми кохалися,
кіт виходив до іншої спальні.

Потім ти забув мене.

Колись недаремно
тремтіло
каміння мурів навколо саду:

а тепер там немає нічого,
окрім дикої порожнечі, яку називають люди
природою,
хаосу, що все перемиг.

Ти мене допровадив до місця,
де змогла я побачити вади своєї вдачі,
й там залишив.

Покинутий кіт
виє в порожній спальні.

ТЕЛЕМАХОВА ДИЛЕМА

Я досі не можу вирішити,
що написати
на надгробку в моїх батьків. Я знаю,
чого він хотів би, він хотів би
коханому, що напевно до місця, особливо
як взять до уваги
все жіноцтво. Але це
залишатиме маму
поза увагою. Вона запевняє,
що це найменше
її обходить; вона воліла б,
аби промовляли про неї
власні її досягнення. Було б

нетактовним їм нагадати,
що мертвим не буде честі
від увічнення їхніх марничок,
їхнього самовиявлення.
Мій власний смак вимагає
точності
без велемовності; вони —
мої батьки, отже
я бачу їх разом,
часом схиляючись до
чоловік та дружина, часом
то протилежні сили.

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ

Коли Одіссей повернувся нарешті
невпізаний до Ітаки і повбивав
женихів, що юрмилися в тронній залі,
він делікатно дав знак Телемаху
зникнути; немов двадцять років тому,
він стоїть тепер перед Пенелопою.
На долівці палацу широкі смуги сонячних променів
міняться від золотого і до червоного. Він їй говорить
не про те, що в ці роки сталося, вирішивши натомість
оповідати виключно про дрібниці, як це було б

поміж чоловіком та жінкою, що довго не розлучалися:
коли вже вона побачить, хто він, то й довідається, що він зробив.
І, говорячи, — ох! —
він ніжно торкнеться її передпліччя.

3 книги «Vita nova» (1999)

VITA NOVA

Ти врятувала мене, тож мусиш мене пам'ятати.

Весна, молодь купує квітки на пороми.
Сміх, бо повітря повне яблунового цвіту.

Коли я прокинулася, то виявила, що здатна на почуття.

Я пам'ятаю подібні звуки ще з мого дитинства:
сміх без причини, просто від того, що світ цей — прекрасний,
щось наче так.

Лугано. Столики під яблунями.
На палубі піднімають та опускають прапорці кольорові.
А з берега якийсь юнак жбурляє в воду капелюха:
можливо, кохана дала йому згоду.

Вирішальні
звуки та жести подібні до запису,
зробленого перед більшими темами

й потому невикористаного і похованого.

Острови вдалині. Моя мама
тримає тарілку з маленькими тістечками —

скільки я пам'ятаю,
було саме так, мить
жива, неущкоджена, ніколи
не виявлена на світлі, тож я прокидаюся піднесена,
як на свій вік, голодна до життя, цілком довірлива —

Біля столиків паростки нової трави блідою зеленню
вистромилась із темної землі, яка була і до того.
Весна напевно повернулася до мене, цього разу
вже не коханцем, а вісником смерті, однак
це все ще весна, і все ще вона означає ніжність